Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NICHOLAS EMILIOU
prednesené 3. februára 2022 [1]

Vec C-576/20

CC
proti
Pensionsversicherungsanstalt

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov – Koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia – Článok 44 ods. 2 nariadenia (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 – Preskúmanie nároku na starobný dôchodok – Zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa dosiahnutých v inom členskom štáte – Podmienky – Zásada rovnakého zaobchádzania s faktmi – Profesijná činnosť vykonávaná len v jednom členskom štáte“

I. Úvod

1. Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko) predložil Súdnemu dvoru otázky týkajúce sa výkladu článku 44 ods. 2 nariadenia (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia [2],

2. Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi CC (ďalej len „žalobkyňa“) a Pensionsversicherungsanstalt (ďalej len „PVA“), inštitúciou zodpovednou za systém zákonného starobného poistenia v Rakúsku. Týka sa odmietnutia PVA zohľadniť na účely výpočtu starobného dôchodku žalobkyne obdobia venované starostlivosti o deti v Belgicku a Maďarsku.

3. V tomto kontexte sa otázky týkajú konkrétne podmienok, za ktorých je príslušná inštitúcia členského štátu, v ktorom osoba pracovala, povinná uplatniť právne predpisy tohto členského štátu na doby starostlivosti o dieťa, ktoré táto osoba dosiahla v jednom alebo vo viacerých iných členských štátoch.

[1] Jazyk prednesu: angličtina.

[2] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady zo 16. septembra 2009 (Ú. v. EÚ L 284, 2009, s. 1).

4. Súdny dvor už predtým v rámci uplatňovania nariadenia (EHS) č. 1408/71 [3], ktoré predchádzalo nariadeniam č. 883/2004 a 987/2009 a neobsahovalo žiadne ustanovenie týkajúce sa tejto konkrétnej otázky, rozhodol, že tento prvý členský štát musí uplatniť svoje právne predpisy na tie doby starostlivosti o dieťa, ktoré „dostatočne úzko súvisia“ s dobami zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti, ktoré predtým tá istá osoba dosiahla na jeho území.

5. Podstata problému v prejednávanej veci spočíva v tom, či toto riešenie vyplývajúce z judikatúry platí aj v súčasnosti, keď normotvorca prijal článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 a výslovne uviedol súbor kritérií určených na objasnenie tejto povinnosti. Ako vysvetlím nižšie, zastávam názor, že toto ustanovenie nahradilo kritérium „dostatočne úzkej väzby“.

II. Právny rámec

A. Právo Európskej únie

1. Nariadenie (ES) č. 883/2004

6. Hlava II nariadenia (ES) č. 883/2004 [4] s názvom „Určenie príslušnosti právnych predpisov“ obsahuje okrem iného článok 11, ktorý stanovuje:

„1. Osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu. Tieto právne predpisy sa určia v súlade s touto hlavou.

…

3. S výhradou článkov 12 až 16:

a) osoba vykonávajúca činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba v členskom štáte podlieha právnym predpisom tohto členského štátu;

…

e) ktorákoľvek iná osoba, na ktorú sa písm. a) až d) nevzťahujú, podlieha právnym predpisom členského štátu bydliska bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia tohto nariadenia zaručujúce tejto osobe dávky podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov.“

7. Na základe článku 87 tohto nariadenia:

„1. Podľa tohto nariadenia nevznikajú žiadne nároky na obdobie pred dátumom uplatňovania tohto nariadenia.

2. Všetky doby poistenia a prípadne všetky doby zamestnania, samostatnej zárobkovej činnosti alebo bydliska dosiahnuté podľa právnych predpisov členského štátu pred dátumom

[3] Nariadenie Rady zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva (Ú. v. ES L 149, 1971, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 35).

[4] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 166, 2004, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 72).

uplatňovania tohto nariadenia v danom členskom štáte sa zohľadnia na určenie nárokov nadobudnutých podľa tohto nariadenia.“

8. V súlade s článkom 91 nariadenia č. 883/2004 sa toto nariadenie uplatňuje po dátume nadobudnutia účinnosti vykonávacieho nariadenia, konkrétne nariadenia č. 987/2009, teda 1. mája 2010. Zrušuje sa ním nariadenie č. 1408/71.

2. Nariadenie č. 987/2009

9. Nariadenie č. 987/2009 stanovuje postup vykonávania nariadenia č. 883/2004 podľa článku 89 posledného uvedeného nariadenia.

10. Podľa odôvodnenia 14 nariadenia č. 987/2009:

„Na určenie uplatniteľných právnych predpisov na zohľadnenie období, počas ktorých poistenec venoval čas starostlivosti o deti v rôznych členských štátoch, sú potrebné isté osobitné pravidlá a postupy.“

11. Článok 44 tohto nariadenia sa uvádza:

„1. Na účely tohto článku sa ‚doba starostlivosti o dieťa‘ vzťahuje na každú dobu, ktorá sa pripočítava podľa právnych predpisov členského štátu v oblasti dôchodkov alebo za ktorú priamo vzniká nárok na doplatok k dôchodku z dôvodu starostlivosti o dieťa bez ohľadu na metódu, ktorá sa používa na výpočet týchto dôb, a bez ohľadu na to, či plynú počas starostlivosti o dieťa alebo sa priznali so spätnou platnosťou.

2. Ak sa podľa právnych predpisov členského štátu, ktorý je príslušný podľa hlavy II [nariadenia č. 883/2004], nezohľadňuje žiadna doba starostlivosti o dieťa, inštitúcia členského štátu, ktorého právne predpisy sa podľa hlavy II [nariadenia č. 883/2004] vzťahovali na dotknutú osobu na základe toho, že vykonávala činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba k dátumu, keď sa podľa týchto právnych predpisov začala zohľadňovať doba starostlivosti o dotknuté dieťa, je naďalej zodpovedná za zohľadňovanie tejto doby ako doby starostlivosti o dieťa podľa svojich právnych predpisov, ako keby sa takáto starostlivosť o dieťa uskutočňovala na jeho vlastnom území.

…“

12. Článok 93 nariadenia č. 987/2009 znie:

„Článok 87 [nariadenia č. 883/2004] sa uplatňuje na situácie, na ktoré sa vzťahuje vykonávacie nariadenie.“

B. Vnútroštátne právo

13. § 16 ods. 3a Allgemeines Pensionsgesetz (všeobecný zákon o dôchodkoch; ďalej len „APG“) (BGBl. I, 142/2004) konkrétne stanovuje, že na účely splnenia požiadavky minimálnej doby poistenia podľa § 4 ods. 1 tohto zákona sa za mesiace poistenia považujú aj náhradné doby starostlivosti o deti podľa § 227a Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (všeobecný zákon

o sociálnom poistení; ďalej len „ASVG“) (BGBl. 189/1955), a § 116a Gewerbliches Sozialversicherungsgesetz (zákon o sociálnom poistení podnikateľov; ďalej len „GSVG“) (BGBl. 560/1978).

14. § 227a ASVG uvádza:

„1. Za náhradné doby, na ktoré vznikol nárok v období od 31. decembra 1955 do 1. januára 2005 sa ďalej v oblasti dôchodkového poistenia, ktoré zahŕňa posledné predchádzajúce príspevkové obdobie, resp. ak takéto obdobie neexistuje, obdobie, na ktoré pripadá prvé nasledujúce príspevkové obdobie, v prípade poistenky/poistenca, ktorá (ktorý) sa skutočne a v prevažnej miere starala/staral o jej (jeho) dieťa (odsek 2), považuje doba takejto starostlivosti v tuzemsku v rozsahu najviac 48 kalendárnych mesiacov od narodenia dieťaťa. V prípade viacnásobného pôrodu sa táto doba predĺži na 60 kalendárnych mesiacov.

…“

15. § 116a GSVG je v podstate totožný s § 227a ASVG.

III. Skutkový stav, vnútroštátne konanie a prejudiciálne otázky

16. Dňa 11. októbra 2017 žalobkyňa požiadala PVA o priznanie starobného dôchodku. Uviedla, že od 4. októbra 1976 do 28. augusta 1977 dosiahla v Rakúsku ako učeň prvé obdobie poistenia v dĺžke 11 mesiacov na základe jej príspevkov na povinné poistenie a od 1. januára 1982 do 30. septembra 1986 druhé obdobie poistenia v dĺžke 57 mesiacov z titulu výkonu samostatnej zárobkovej činnosti v tom istom členskom štáte.

17. V októbri 1986 žalobkyňa odišla študovať do Spojeného kráľovstva. Zostala tam, až kým sa začiatkom novembra 1987 nepresťahovala do Belgicka. V Belgicku porodila dve deti, prvé v decembri 1987 a druhé vo februári 1990. S deťmi sa najskôr zdržiavala v Belgicku, následne od 5. decembra 1991 do 31. decembra 1992 v Maďarsku, a napokon od 1. januára 1993 do 8. februára 1993 v Spojenom kráľovstve.

18. Od 5. decembra 1987 (dátum narodenia jej prvého dieťaťa) do 8. februára 1993 (dátum návratu do Rakúska) sa žalobkyňa venovala výchove svojich detí. Počas tohto obdobia nevykonávala zárobkovú činnosť.

19. Po svojom návrate do Rakúska žalobkyňa pokračovala vo výchove svojich detí na plný úväzok. Následne dosiahla ďalšie obdobia samostatnej zárobkovej činnosti do októbra 2017, kedy odišla do dôchodku.

20. PVA rozhodnutím z 29. decembra 2017 priznal žalobkyni starobný dôchodok, ktorý zahŕňal 14 mesiacov „náhradnej doby“ za čas venovaný starostlivosti o deti od januára 1993 do februára 1994 v Spojenom kráľovstve a v Rakúsku. [5]

[5] PVA pred Súdnym dvorom vysvetlil, že do výpočtu práv na dôchodok žalobkyne zahrnul čas strávený v Spojenom kráľovstve (od 1. januára 1993 do 8. februára 1993), keďže žalobkyňa pôvodne uviedla, že k 31. decembru 1992 bola naspäť v Rakúsku. Táto doba sa teda započítala spolu s ostatnými dobami starostlivosti o deti dosiahnutými na rakúskom území a nie je súčasťou „spornej doby starostlivosti o deti“ definovanej v bode 21 vyššie.

21. Žalobkyňa napadla toto rozhodnutie z dôvodu, že mala nárok na vyšší starobný dôchodok vzhľadom na to, že doba starostlivosti o deti v Belgicku a Maďarsku od 5. decembra 1987 do 31. decembra 1992 (ďalej len „sporná doba starostlivosti o dieťa“) sa mala tiež zohľadniť ako „náhradná doba“.

22. PVA tvrdil, že žalobkyňa nespĺňa kritériá stanovené v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, pokiaľ ide o tieto doby. Po prvé nevykonávala zárobkovú činnosť bezprostredne predtým, ako sa sporná doba starostlivosti o dieťa začala zohľadňovať podľa rakúskeho práva. Po druhé táto doba sa dosiahla v členských štátoch (konkrétne v Belgicku a Maďarsku), ktorých právne predpisy už umožňovali zohľadniť čas venovaný starostlivosti o deti.

23. Prvostupňový súd, Arbeits- und Sozialgericht Wien (Súd pre pracovné a sociálne veci Viedeň, Rakúsko), zamietol žalobu žalobkyne z dôvodu, že nesplnila podmienky stanovené v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009. Oberlandesgericht (Vyšší krajinský súd Viedeň, Rakúsko) toto rozhodnutie potvrdil. Žalobkyňa následne podala opravný prostriedok na Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko) a navrhuje, aby súd jej žalobe vyhovel.

24. Vnútroštátny súd uvádza, že nariadenia č. 883/2004 a 987/2009 sú uplatniteľné *ratione temporis* na prejednávanú vec. Ďalej konštatuje, že vzhľadom na to, že žalobkyňa nebola zamestnaná a ani samostatne zárobkovo činná v Rakúsku, keď sa prvýkrát začala venovať starostlivosti o deti, sporná doba starostlivosti o dieťa nespĺňa požiadavky stanovené v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009.

25. V tejto súvislosti uvádza, že cieľom nariadení č. 883/2004 a 987/2009 nie je harmonizácia, či dokonca aproximácia systémov sociálneho zabezpečenia členských štátov, ale len ich koordinácia. Jednotlivci, ako je žalobkyňa, preto nemôžu očakávať, že ich presun z jedného členského štátu do druhého nebude mať žiaden vplyv na ich situáciu v oblasti sociálneho zabezpečenia a že príslušné orgány členského štátu, v ktorom pracovali, budú vždy posudzovať doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v jednom alebo vo viacerých iných členských štátov (v tomto prípade Belgicko a Maďarsko) tak, ako keby boli dosiahnuté na ich vlastnom území.

26. Napriek tomu sa tiež domnieva, že okolnosti vo veci samej sú podobné okolnostiam, ktoré viedli k rozsudku Reichel-Albert[6] v rámci uplatňovania nariadenia č. 1408/71 (ktoré bolo zrušené a nahradené nariadeniami č. 883/2004 a 987/2009). Podľa odôvodnenia Súdneho dvora v tomto rozsudku a v iných predchádzajúcich rozsudkoch prijatých tiež na základe nariadenia č. 1408/71 (konkrétne rozsudky Elsen[7] a Kauer[8]) by na to, aby sa rakúske právne predpisy uplatňovali na spornú dobu starostlivosti o dieťa, stačilo preukázať existenciu „dostatočne úzkej väzby“ medzi týmito dobami a požadovanými dobami zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti dosiahnutými v tomto členskom štáte.

27. V tejto súvislosti vnútroštátny súd zdôrazňuje skutočnosť, že hoci sa žalobkyňa v čase narodenia svojich detí nenachádzala v Rakúsku, v skutočnosti len v tomto členskom štáte pracovala a dosiahla požadované doby zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti. Uvádza tiež, že keďže nariadenie č. 1408/71 bolo stále platné v čase spornej doby starostlivosti o dieťa, s ohľadom na vyššie uvedenú judikatúru Súdneho dvora existujú vážne dôvody v prospech uplatnenia kritéria „dostatočne úzkej väzby“ na tieto doby. Ak by to nebolo možné,

6 Rozsudok z 19. júla 2012 (C-522/10, EU:C:2012:475) („Reichel-Albert“).

7 Rozsudok z 23. novembra 2000 (C-135/99, EU:C:2000:647) („Elsen“).

8 Rozsudok zo 7. februára 2002 (C-28/00, EU:C:2002:82) („Kauer“).

žalobkyňa by sa po nadobudnutí účinnosti článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 nachádzala v menej priaznivej situácii vo vzťahu k svojim vlastným záujmom ako predtým. Takáto zmena jej právnej situácie by nastala dlho po dosiahnutí spornej doby starostlivosti o dieťa.

28. V dôsledku toho má vnútroštátny súd pochybnosti o tom, či by sa otázka *uplatniteľnosti* rakúskeho práva na spornú dobu starostlivosti o dieťa mala vyriešiť *výlučne* so zreteľom na článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009. Kladie si otázku, či toto ustanovenie môže v prejednávanej veci zasahovať do legitímnej dôvery, ktorú žalobkyňa mohla vyvodiť z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa uplatňovania nariadenia č. 1408/71.

29. Za týchto okolností sa Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 44 ods. 2 nariadenia [č. 987/2009] vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby sa doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v iných členských štátoch zohľadnili v členskom štáte, ktorý má právomoc rozhodnúť o priznaní nároku na starobný dôchodok, ak v zmysle právnych predpisov tohto štátu [žiadateľ/žiadateľka] o starobný dôchodok [vykonával/a], s výnimkou dôb starostlivosti o dieťa, počas celého svojho aktívneho pracovného života pracovnú činnosť alebo samostatne zárobkovú činnosť, len preto, že [uvedený žiadateľ/žiadateľka] o dôchodok v čase, keď sa začali zohľadňovať doby starostlivosti o dieťa, ktoré pripadli na dotknuté dieťa podľa právnych predpisov tohto členského štátu, v danom štáte [nevykonával/a] pracovnú ani inú samostatne zárobkovú činnosť?

V prípade zápornej odpovede na prvú otázku:

2. Má sa článok 44 ods. 2 prvá časť prvej vety nariadenia [č. 987/2009] vykladať v tom zmysle, že členský štát, ktorý sa podľa hlavy II nariadenia [č. 883/2004] o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia považuje za príslušný členský štát, nezohľadní doby starostlivosti o dieťa v zmysle svojich právnych predpisov vo všeobecnosti alebo na ne neprihliadne len v konkrétnom prípade?“

30. Návrh na začatie prejudiciálneho konania z 13. októbra 2020 bol doručený do kancelárie Súdneho dvora 4. novembra 2020. Žalobkyňa, PVA, česká, španielska a rakúska vláda, ako aj Európska komisia predložili písomné pripomienky.

31. Všetci účastníci konania a dotknuté osoby, s výnimkou českej vlády, boli zastúpení na pojednávaní, ktoré sa konalo 11. novembra 2021.

IV. Analýza

32. Podľa článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 príslušné orgány členského štátu, v ktorom bola osoba zamestnaná alebo samostatne zárobkovo činná (ďalej len „členský štát A“), musia na účely priznania starobného dôchodku zohľadniť doby starostlivosti o dieťa, ktoré táto osoba dosiahla v inom členskom štáte (ďalej len „členský štát B“), *ako keby sa takáto starostlivosť o dieťa* uskutočňovala *na jeho vlastnom území*,[9] ak sú splnené tieto podmienky:

– podľa právnych predpisov členského štátu B sa nezohľadňuje žiadna doba starostlivosti o dieťa,

[9] Článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 odráža všeobecnú zásadu rovnosti zaobchádzania, ktorú má článok 5 nariadenia č. 883/2004 kodifikovať (pozri v tomto zmysle aj odôvodnenie 5 nariadenia č. 883/2004).

– právne predpisy členského štátu A sa predtým vzťahovali na dotknutú osobu z dôvodu, že v tomto členskom štáte vykonávala činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, a

– na túto osobu sa naďalej vzťahujú právne predpisy členského štátu A z dôvodu uvedenej činnosti ku dňu, keď sa doba starostlivosti o dieťa začala podľa právnych predpisov tohto členského štátu zohľadňovať pre dotknuté dieťa. [10]

33. Vnútroštátny súd svojimi otázkami, ktorými sa budem zaoberať postupne, žiada Súdny dvor, aby objasnil vecnú pôsobnosť tohto ustanovenia z dvoch hľadísk.

34. V prvom rade sa v podstate pýta, či riešenie prijaté Súdnym dvorom v jeho skoršej judikatúre (konkrétne v rozsudku Reichel-Albert) zostáva uplatniteľné v rámci uplatnenia článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, takže aj v prípade nesplnenia tretej vyššie uvedenej podmienky budú príslušné orgány členského štátu A, za predpokladu, že existuje „dostatočne úzka väzba“ medzi príslušnými dobami zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti dosiahnutými na ich území a dobami starostlivosti o dieťa dosiahnutými v členskom štáte B, povinné uplatňovať na tieto doby svoje právne predpisy.

35. Vnútroštátny súd chce konkrétne vedieť, či a ak áno, v akom rozsahu, je kritérium „dostatočne úzkej väzby“, ktoré Súdny dvor rozvinul v rámci uplatňovania všeobecných pravidiel obsiahnutých v nariadení č. 1408/71, ktoré neobsahovalo žiadne osobitné ustanovenie týkajúce sa dôb starostlivosti o dieťa, relevantné aj v prípade, keď sa článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 priamo zaoberá otázkou, ktoré právne predpisy členského štátu sa na tieto doby uplatňujú. Táto otázka vyplýva zo skutočnosti, že v rámci sporu vo veci samej sporná doba starostlivosti o dieťa zrejme nespĺňa tretiu podmienku uvedenú v tomto ustanovení, pretože žalobkyňa nebola zamestnaná alebo samostatne zárobkovo činná v Rakúsku k dátumu, kedy sa podľa rakúskych právnych predpisov začínajú tieto doby zohľadňovať. Tieto doby však pravdepodobne spĺňajú kritérium „dostatočne úzkej väzby“ stanovené Súdnym dvorom v jeho skoršej judikatúre.

36. V druhom rade sa vnútroštátny súd v súvislosti s prvou podmienkou uvedenou v bode 32 vyššie snaží objasniť, či sa článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 vzťahuje len na situácie, v ktorých členský štát B *vo všeobecnosti* nestanovuje zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa vo svojich právnych predpisoch, alebo či sa vzťahuje aj na prípady, keď tieto právne predpisy existujú, ale čas strávený starostlivosťou o deti sa nezohľadňuje *in concreto* týmto členským štátom. Ak by sa mal uplatniť prvý prístup, v rámci konania vo veci samej by sa rakúske právo v žiadnom prípade *neuplatňovalo* na spornú dobu starostlivosti o dieťa, ak by belgické alebo maďarské právo obsahovalo ustanovenie, ktoré by *vo všeobecnosti* umožňovalo zohľadnenie týchto dôb. Podľa druhého prístupu by však bolo potrebné nielen preskúmať, či takéto právne ustanovenia existujú, ale bolo by potrebné aj overiť, či v prejednávanej veci príslušné belgické alebo maďarské orgány skutočne zohľadnili spornú dobu starostlivosti o dieťa.

[10] Poznamenávam, že článok 44 ods. 3 nariadenia č. 987/2009 spresňuje, že povinnosť stanovená v odseku 2 toho istého článku sa neuplatní, ak sa na dotknutú osobu vzťahujú alebo budú vzťahovať právne predpisy iného členského štátu z dôvodu výkonu činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobková činná osoba.

A. Prvá otázka

37. Moja analýza prvej otázky bude štruktúrovaná nasledovne. Najprv načrtnem kritérium „dostatočne úzkej väzby“, ktoré Súdny dvor stanovil vo svojej judikatúre týkajúcej sa uplatnenia nariadenia č. 1408/71 (1). Potom vysvetlím, prečo sa domnievam, že toto kritérium už nie je relevantné podľa nariadení č. 883/2004 a 987/2009, konkrétne v rámci uplatnenia článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 (2). Napokon uvediem niekoľko stručných poznámok o tom, prečo si myslím, že žalobkyňa nemôže legitímne očakávať, že jej situácia bude upravená skoršou judikatúrou Súdneho dvora (3).

1. Predchádzajúci stav: judikatúra Súdneho dvora vo veciach Elsen, Kauer a Reichel-Albert a kritérium „dostatočne úzkej väzby“

38. Pred nadobudnutím účinnosti nariadení č. 883/2004 a 987/2009 sa judikatúra Súdneho dvora, ako ju chápem, riadila dvojstupňovým prístupom založeným na:

– uplatniteľnosti právnych predpisov členského štátu A na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v členskom štáte B s ohľadom na všeobecné kritériá stanovené v článku 13 ods. 2 nariadenia č. 1408/71, pokiaľ existovala „úzka väzba“ alebo „dostatočne úzka väzba“ medzi týmito dobami a dobami zárobkovej činnosti dosiahnutými v členskom štáte A (krok 1), a

– povinnosti vyplývajúcej z primárneho práva EÚ pre tieto právne predpisy, a to považovať doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v členskom štáte B, ako keby boli dosiahnuté v členskom štáte A (to znamená považovať tieto doby za rovnocenné) (krok 2).

39. Tento dvojstupňový prístup bol prvýkrát načrtnutý vo veci Elsen, ktorá sa týkala výchovy dieťaťa vo Francúzsku, kým matka ako rodič zodpovedný za výchovu tohto dieťaťa pracovala až do narodenia dieťaťa a tiež po svojej materskej dovolenke ako cezhraničný pracovník v Nemecku, kde sa na ňu vzťahovalo povinné poistenie. V tomto prípade Súdny dvor konštatoval, že nemecké právne predpisy v oblasti sociálneho zabezpečenia boli uplatniteľné na situáciu pani Elsen, pretože bolo možné stanoviť „úzku väzbu“ medzi dobami starostlivosti o dieťa, ktoré dosiahla vo Francúzsku, a dobami, ktoré dosiahla v Nemecku z dôvodu jej pracovnej činnosti v tomto členskom štáte (krok 1).[11] Následne preskúmal, či sú tieto právne predpisy zlučiteľné s právom EÚ (konkrétne s príslušnými ustanoveniami Zmluvy), keďže obsahovali podmienku, ktorá v podstate podmieňuje nárok na starobný dôchodok skutočnosťou, že deti budú vychovávané v Nemecku, alebo by sa mohli považovať za vychované v Nemecku (krok 2).[12]

40. V rámci kroku 1 Súdny dvor uviedol, že podľa všeobecných kritérií stanovených v článku 13 ods. 2 písm. a) a b) nariadenia č. 1408/71 sa na osobu zamestnanú alebo samostatne zárobkovo činnú na území jedného členského štátu vzťahujú právne predpisy tohto členského štátu v oblasti sociálneho zabezpečenia, aj keď má bydlisko na území iného členského štátu.[13] V predmetnom konaní sa pani Elsen nemohla považovať za „zamestnanú“ v Nemecku v zmysle tohto ustanovenia počas období, ktoré venovala starostlivosti o svoje dieťa vo Francúzsku. Súdny dvor však konštatoval, že z dôvodu existencie „úzkej väzby“ medzi týmito dobami a dobami pracovnej činnosti pani Elsen v Nemecku, sa nemožno domnievať, že pani Elsen ukončila akúkoľvek

[11] Body 26 a 27 jeho rozsudku.

[12] Bod 29 a nasl.

[13] Tamže, bod 25.

„pracovnú činnosť“ a že z tohto dôvodu sa na ňu vzťahujú právne predpisy členského štátu, v ktorom mala bydlisko (Francúzsko). Nemecké právo sa teda vzťahovalo na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté vo Francúzsku. [14]

41. Podobná úvaha bola prijatá vo veci Kauer. V tejto veci bola žalobkyňa rakúskym štátnym príslušníkom, ktorej tri deti sa narodili v Rakúsku. V roku 1970 sa presťahovala do Belgicka, kde sa na plný úväzok starala o svoje deti. Po návrate do Rakúska v septembri 1975 pokračovala v práci. Súdny dvor rozhodol, že z rozsudku Elsen jasne vyplýva, že skutočnosť, že osoba, akou je pani Kauer, pracovala len v jednom členskom štáte (Rakúsko) a v čase narodenia jej detí sa na ňu vzťahovali právne predpisy tohto členského štátu, umožňovala stanoviť „dostatočne úzku väzbu“ medzi týmito dobami starostlivosti o dieťa a dobami poistenia dosiahnutými z dôvodu výkonu zárobkovej činnosti v tomto členskom štáte. [15] Pokiaľ ide o krok 1 opísaný v bode 38 vyššie Súdny dvor teda rozhodol, že rakúske právo sa vzťahuje na doby starostlivosti o dieťa, ktoré dosiahla pani Kauer v Belgicku.

42. Zastávam názor, že Súdny dvor v oboch veciach založil svoj záver na kroku 1, že právne predpisy uplatniteľné na sporné doby starostlivosti o dieťa boli právne predpisy členského štátu A (členský štát zamestnania), teda na skutočnosti, že žalobkyňa vykonávala zárobkovú činnosť v tomto členskom štáte alebo inak podliehala právnym predpisom tohto štátu z dôvodu jej predchádzajúcej zárobkovej činnosti *v čase*, keď sa dieťa narodilo a začala plynúť doba (doby) starostlivosti o dieťa. Podľa môjho názoru to bola práve táto osobitná skutočnosť, ktorá umožnila Súdnemu dvoru dospieť k záveru, že existuje „úzka väzba“ (Elsen) alebo „dostatočne úzka väzba“ (Kauer) medzi príslušnými požadovanými dobami dosiahnutými v členskom štáte A a dobami starostlivosti o dieťa dosiahnutými v členskom štáte B. [16]

43. Odlišná skutková situácia bola vo veci Reichel-Albert. V tejto veci sa na rodiča, ktorý vychovával dieťa, nevzťahovali právne predpisy členského štátu A v čase narodenia dieťaťa (alebo dokonca bezprostredne pred týmto časom). Žalobkyňou vo veci samej bola nemecká štátna príslušníčka, ktorá rovnako ako žalobkyne vo veciach Elsen a Kauer vykonávala zárobkovú činnosť len v jednom členskom štáte (konkrétne v Nemecku) predtým, ako sa presťahovala do iného členského štátu (Belgicko). Na rozdiel od žalobkýň v týchto dvoch veciach však mala niekoľko mesiacov pred narodením svojho prvého dieťaťa bydlisko v Belgicku. Následne zostala doma s deťmi v Belgicku niekoľko rokov, počas ktorých nepracovala, predtým, ako sa vrátila a začala si zarábať na živobytie v Nemecku. [17]

44. Súdny dvor na základe kritéria „dostatočne úzkej väzby“, ktoré uplatnil v rozsudkoch Elsen a Kauer, rozhodol, že nemecké právne predpisy boli uplatniteľné na situáciu pani Reichel-Albert, hoci dobu, počas ktorej sa na ňu vzťahovali tieto právne predpisy z dôvodu jej zárobkovej činnosti v Nemecku, priamo nepredchádzala doba, keď sa jej narodilo prvé dieťa v Belgicku. Podľa môjho názoru záver Súdneho dvora ovplyvnili najmä dve skutočnosti. Po prvé pani Reichel-Albert pracovala a platila príspevky len v jednom členskom štáte (Nemecko) tak predtým, ako aj po tom,

[14] Tamže, bod 26.

[15] Pozri rozsudok Kauer, bod 32 a nasl.

[16] Je možno zaujímavé uviesť, že vo veci Kauer žalobkyňa skutočne prestala pracovať a stala sa nezamestnanou v Rakúsku nejaký čas predtým, ako porodila svoje deti. Podľa môjho názoru Súdny dvor dospel k záveru, že sa na pani Kauer napriek tomu vzťahovali právne predpisy tohto členského štátu počas období, kedy vychovávala svoje deti v Belgicku, a to z dôvodu, že sa v tomto členskom štáte usadila až po narodení svojho najmladšieho dieťaťa.

[17] Rozsudok vo veci Reichel-Albert bol vydaný po nadobudnutí účinnosti článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, avšak Súdny dvor konštatoval, že na predmetné skutkové okolnosti sa *ratione temporis* uplatňuje skôr predchádzajúci právny predpis týkajúci sa koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia, a to nariadenie č. 1408/71, než nariadenia č. 883/2004 a 987/2009.

ako dočasne zmenila miesto svojho bydliska do iného členského štátu (Belgicko), kde nikdy nepracovala.[18] Po druhé pani Reichel-Albert sa presťahovala do Belgicka výlučne z rodinných dôvodov[19] a priamo z Nemecka, kde bola zamestnaná až do mesiaca pred jej presťahovaním.

45. Ako som uviedol v bode 38 vyššie, všetky tri vyššie uvedené veci sa uskutočnili v rámci uplatňovania nariadenia č. 1408/71. Toto nariadenie vo svojom článku 13 ods. 2 uvádzalo všeobecné pravidlá určené na riešenie kolíznych noriem v oblasti sociálneho zabezpečenia, ale neobsahovalo žiadne ustanovenie týkajúce sa dôb starostlivosti o dieťa. Vzhľadom na túto legislatívnu medzeru Súdny dvor stanovil (v kroku 1 opísanom v bode 38 vyššie), že doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v inom členskom štáte, ako je členský štát, v ktorom osoba pracovala, sa naďalej spravujú právom tohto členského štátu, pokiaľ tieto doby v zásade „dostatočne úzko súvisia“ s príslušnými „požadovanými“ dobami zárobkovej činnosti dosiahnutými na tomto území.

46. Až po tomto preskúmaní sa Súdny dvor obrátil na príslušné ustanovenia Zmluvy týkajúce sa voľného pohybu pracovníkov a občanov a zaoberal sa otázkou zlučiteľnosti s primárnym právom Únie (krok 2). Ako príklad možno uviesť vec Reichel-Albert, kde až po tom, čo Súdny dvor dospel k záveru o existencii „dostatočne úzkej väzby“ medzi spornými dobami starostlivosti o dieťa v zahraničí a príslušnými dobami pracovnej činnosti, ktoré dosiahla žalobkyňa, takže nemecké právo *sa uplatňovalo* na tieto doby starostlivosti o dieťa v zahraničí (krok 1), Súdny dvor rozhodol, že tá istá právna úprava je nezlučiteľná s článkom 21 ZFEÚ (krok 2), keďže podľa jeho názoru by sa s pani Reichel-Albert, hoci nikdy nebola zamestnaná ani samostatne zárobkovo činná v Belgicku, zaobchádzalo menej priaznivo, než by sa s ňou zaobchádzalo, ak by nevyužila svoje právo na voľný pohyb podľa Zmlúv.[20]

47. Po stručnom načrtnutí judikatúry Súdneho dvora podľa nariadenia č. 1408/71 sa teraz vrátim k súčasnej situácii a vysvetlím, prečo podľa môjho názoru nie je kritérium „dostatočne úzkej väzby“ relevantné na účel konania, o aké ide v prejednávanej veci, na ktoré sa vzťahuje článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009.

2. Súčasná situácia: článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 a dôvod, pre ktorý už nie je relevantné kritérium „dostatočne úzkej väzby“

48. Vzhľadom na chronológiu skutkových okolností vo veci samej, ako sú uvedené v bodoch 16 až 20 vyššie, a dátum nadobudnutia účinnosti nariadenia č. 987/2009 som presvedčený, že toto nariadenie sa uplatňuje *ratione temporis* na prejednávanú vec.[21] Vnútroštátny súd, účastníci konania vo veci samej a ani dotknuté strany túto skutočnosť nespochybňujú. Prejednávaná vec sa tak odlišuje od prípadov Elsen, Kauer a Reichel-Albert, prinajmenšom v rozsahu, v akom boli konania v týchto veciach úplne vylúčené z časovej pôsobnosti tohto nariadenia.[22]

[18] Pozri rozsudok Reichel-Albert, bod 35.

[19] Tamže.

[20] Tamže, body 40 až 42.

[21] Ako Súdny dvor pripomenul v rozsudku Reichel-Albert (body 25 a 26), v článku 97 nariadenia č. 987/2009 normotvorca Únie stanovil nadobudnutie účinnosti tohto nariadenia na 1. máj 2010. V rámci konania vo veci samej rozhodnutie napadnuté žalobkyňou prijal PVA 29. decembra 2017, teda dlho po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 987/2009. To isté nariadenie sa už uplatňovalo, keď žalobkyňa požiadala PVA o starobný dôchodok.

[22] Pozri napríklad rozsudok Reichel-Albert, body 27 a 28.

49. Účastníci konania vo veci samej a dotknuté strany sa tiež zhodujú na tom, že v rámci konania vo veci samej sa žalobkyňa nemôže odvolávať na článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, keďže v čase, keď sa podľa rakúskeho práva začala zohľadňovať sporná doba starostlivosti o dieťa, nebola zamestnankyňou a ani samostatne zárobkovo činnou osobou v Rakúsku. Ako je uvedené v bode 32 vyššie, treťou podmienkou uvedenou v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 je, že osobu možno stále považovať za osobu „vykonávajúcu" zárobkovú činnosť v členskom štáte A (Rakúsko) k dátumu, keď sa podľa právnych predpisov tohto členského štátu začne zohľadňovať sporná doba starostlivosti o dieťa pre dotknuté dieťa. Podľa rakúskeho práva je týmto dátumom 1. január 1988.[23] V tom čase sa žalobkyňa už viac ako rok nenachádzala v Rakúsku a predtým, ako sa usadila v Belgicku, kde sa jej narodili obe deti, absolvovala ďalšie štúdium v Spojenom kráľovstve.

50. Vnútroštátny súd uvádza, že skutkové okolnosti vo veci samej sú podobné skutkovým okolnostiam vo veci Reichel-Albert, keďže aj v tejto veci obdobie, počas ktorého sa na žalobkyňu vzťahovali právne predpisy členského štátu A z dôvodu jej zárobkovej činnosti v tomto členskom štáte, bezprostredne nepredchádzalo narodeniu jej detí. Vnútroštátny súd sa teda pýta, či sa na prejednávanú vec môže uplatniť riešenie vyplývajúce z rozsudku Reichel-Albert. Domnieva sa, že ak je uplatniteľné, žalobkyňa by mala nárok na zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa, ktoré dosiahla v Belgicku a Maďarsku.

51. Poznamenávam, že v tejto súvislosti boli pred Súdnym dvorom uvedené dve rozdielne argumentácie.

52. Na jednej strane žalobkyňa, ktorú v tomto bode podporuje Komisia a česká vláda, tvrdí, že Súdny dvor je viazaný *ratio decidendi* rozsudku Reichel-Albert, takže v skutkovo podobných veciach by sa o dobách starostlivosti o dieťa dosiahnutých v zahraničí, ktoré *vecne* nespadajú do pôsobnosti článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 (aj keď patria do *časovej* pôsobnosti tohto nariadenia), malo rozhodnúť na základe článku 21 ZFEÚ a kritéria „dostatočne úzkej väzby". V opačnom prípade by článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 spôsobil, že so žiadateľmi o starobný dôchodok by sa zaobchádzalo menej priaznivo než so žiadateľmi pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia. V rámci konania vo veci samej by sa žalobkyňa nachádzala vo finančne horšej situácii len preto, že sa rozhodla vychovávať svoje deti v inom členskom štáte ako v Rakúsku. Ak by totiž zostala v Rakúsku, podľa rakúskych právnych predpisov by bol PVA povinný zohľadniť tieto doby v celom rozsahu.

53. Na druhej strane PVA a rakúska a španielska vláda v podstate zastávajú názor, že kritérium vyplývajúce z rozsudku Reichel-Albert, ktoré bolo založené na existencii „úzkej väzby" alebo „dostatočne úzkej väzby" medzi dobami zárobkovej činnosti dosiahnutými v členskom štáte A a dobami starostlivosti o dieťa dosiahnutými v členskom štáte B, bolo nahradené kritériami stanovenými v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, takže Súdny dvor už nemôže uplatniť toto kritérium.

54. Súhlasím s týmto druhým názorom.

55. V prvom rade by som chcel najprv zdôrazniť, že pokiaľ ide o zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa v zahraničí, čo vyžaduje článok 21 ZFEÚ, podľa vyššie uvedenej judikatúry Súdneho dvora je úlohou členského štátu, ktorého právna úprava sa považuje za uplatniteľnú na osobitnú situáciu,

[23] PVA na pojednávaní vysvetlil, že podľa § 231 ods. 3 ASVG sa doba starostlivosti o dieťa začína zohľadňovať od prvého celého kalendárneho mesiaca po splnení podmienok stanovených v § 227a alebo § 228a príslušnej právnej úpravy. Zo spisu vyplýva, že žalobkyňa porodila svoje prvé dieťa v decembri 1987.

v ktorej osoba využila svoje právo na voľný pohyb a rozhodla sa vychovávať svoje dieťa (deti) v inom členskom štáte, aby zaobchádzal s touto situáciou tak, ako keby táto situácia nastala na jeho území.[24]

56. Podľa môjho názoru toto pravidlo zostáva nezmenené podľa článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009. Podmienky uvedené v tomto ustanovení obmedzujú *len* druhy situácií, v ktorých sa právne predpisy členského štátu A môžu považovať za uplatniteľné na konkrétnu situáciu starostlivosti o dieťa v zahraničí,[25] ale žiadnym spôsobom neovplyvňujú povinnosti, ktoré sú uložené členskému štátu A, ak sa právo tohto členského štátu považuje za uplatniteľné na takúto situáciu. Nemožno preto zabúdať na to, že zatiaľ čo dva kroky opísané v bode 38 vyššie sú teraz stanovené v jednom zákonnom ustanovení, povinnosti, ktoré z tohto ustanovenia vyplývajú, sú naďalej dvojaké: i) členský štát A musí uplatniť svoje právne predpisy na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v členskom štáte B, ak sú splnené podmienky uvedené v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, a ii) ak ide o taký prípad a uplatňujú sa právne predpisy členského štátu A, potom tento členský štát musí tieto doby považovať za doby, ako keby boli dosiahnuté na jeho území.

57. Tieto úvahy mi umožňujú vymedziť skutočný problém v prejednávanej veci. Nie je to tak, že by sa so žalobkyňou mohlo zaobchádzať menej priaznivo podľa rakúskych právnych predpisov len z toho dôvodu, že v čase, keď sa starala o svoje deti, žila v dvoch iných členských štátoch (zjavne to nepredstavuje možnosť podľa článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009).[26] Ide skôr o to, že podmienky, ktoré obmedzujú *uplatniteľnosť* rakúskych právnych predpisov na jej situáciu, sú v tomto ustanovení vymedzené užšie ako v súdnom kritériu prijatom v rozsudku Reichel-Albert.

58. V druhom rade som presvedčený, že ak právo EÚ ukladalo členským štátom rozsiahlejšie povinnosti uplatňovať svoje právne predpisy na doby starostlivosti o dieťa v cudzine, ako sú povinnosti, ktoré už ukladá článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, potom by požiadavky uvedené v tomto ustanovení predstavovali len jeden zo súborov okolností, za ktorých by členský štát A bol povinný uplatňovať svoje právne predpisy na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v členskom štáte B.

59. Musím priznať, že by som sa prikláňal k takémuto výkladu článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, ak by *znenie* tohto ustanovenia bolo *aspoň do určitej miery otvorené alebo nejednoznačné*. Ako som však už uviedol, toto ustanovenie ani len nenaznačuje skutočnosť, že by právo Únie mohlo členskému štátu, v ktorom bol žiadateľ o starobný dôchodok zamestnaný alebo samostatne zárobkovo činný, uložiť takéto ďalšie povinnosti. Ako som uviedol v bode 45 vyššie, Súdny dvor sformuloval kritérium „dostatočne úzkej väzby“ so zreteľom skôr na všeobecné kritériá stanovené v nariadení č. 1408/71 než na samotný článok 21 ZFEÚ (ktorý v rozsudkoch Elsen, Kauer a Reichel-Albert slúžil ako základ pre povinnosť členského štátu A, v kroku 2, zaobchádzať s dobami starostlivosti o dieťa v zahraničí tak, ako keby boli dosiahnuté na jeho

[24] Jasne to vyplýva z rozsudkov Elsen (body 33 až 36), Kauer (body 43 a 44) a Reichel-Albert (body 38 až 44).

[25] V porovnaní so situáciami, na ktoré by sa vzťahovalo kritérium „dostatočne úzkej väzby“, o ktoré sa Súdny dvor opieral v rámci uplatňovania nariadenia č. 1408/71.

[26] V tejto súvislosti plne súhlasím so stanoviskom Komisie, že nariadenia č. 883/2004 a 987/2009 boli prijaté s cieľom stanoviť osobitné pravidlá právomoci na podporu voľného pohybu občanov EÚ, a nie na jeho obmedzenie. Je pravda, že Súdny dvor v skutočnosti neustále pripomínal, že s cieľom zabezpečiť voľný pohyb pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby Únie a vychádzajúc vo vzťahu k rôznym vnútroštátnym právnym predpisom zo zásady rovnosti zaobchádzania s týmito osobami, nariadenie č. 1408/71, neskôr nariadenie č. 883/2004 zaviedli koordinačný systém, ktorý upravuje najmä určovanie právnych predpisov uplatniteľných na týchto zamestnancov (pozri rozsudok z 23. januára 2019, Zyla, C-272/17, EU:C:2019:49, bod 37 a citovanú judikatúru).

vlastnom území).[27] Vzhľadom na to, že toto nariadenie bolo medzičasom zrušené a nahradené nariadeniami č. 883/2004 a 987/2009, ktorého článok 44 ods. 2 sa osobitne zaoberá touto konkrétnou problematikou, zdá sa len logické dospieť k záveru, že pravidlá obsiahnuté v tomto ustanovení vylúčili akékoľvek predchádzajúce pokusy Súdneho dvora vymedziť podmienky, za ktorých sa právne predpisy členského štátu A môžu stať uplatniteľnými na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v členskom štáte B.

60. Samozrejme to nie je a ani nemôže byť koniec tohto príbehu, pretože by sme mali zvážiť aj zámer normotvorcu v súvislosti s článkom 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 a zvážiť, či okolnosti sprevádzajúce jeho *prijatie* podporujú tento výklad. V tejto súvislosti uvádzam, že z prípravných prác k článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 vyplýva, že bol zavedený nielen s cieľom zohľadniť rozsudky Súdneho dvora vo veciach Elsen a Kauer, ale aj *vymedziť* ich rozsah.[28] Podľa môjho názoru možno teda ľahko predpokladať, že normotvorca Únie sa *vedome rozhodol* neodkázať na kritérium „úzkej väzby“ alebo „dostatočne úzkej väzby“ sformulované Súdnym dvorom, a namiesto toho zvolil konkrétnejšiu požiadavku, aby sa na osobu vzťahovali právne predpisy členského štátu A z dôvodu jej činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba v tomto členskom štáte v deň, keď sa začne zohľadňovať doba starostlivosti o dieťa podľa právnych predpisov tohto členského štátu.[29]

61. Tiež by som dodal, že sa zdá, že normotvorca Únie vo viacerých ďalších ustanoveniach nariadení č. 883/2004 a 987/2009 nielenže odzrkadľoval, ale aj objasnil (a v niektorých prípadoch sa od nej možno dokonca odchýlil) judikatúru Súdneho dvora, ktorá bola rozvinutá v rámci uplatňovania nariadenia č. 1408/71.[30] To podľa môjho názoru vyplýva z odôvodnenia 3 nariadenia č. 883/2004, ktoré potvrdzuje snahu normotvorcu aktualizovať a zjednodušiť ustanovenia tohto predchádzajúceho nariadenia, keďže nariadenie č. 883/2004 sa následkom početných zmien a aktualizácií stalo zložitým a príliš rozsiahlym, aby sa zohľadnili okrem iného rôzne rozsudky Súdneho dvora.

62. Keďže nariadenie č. 987/2009 nadobudlo účinnosť po vydaní rozsudkov Elsen a Kauer (hoci nie rozsudku Reichel-Albert), normotvorca mohol vypracovať článok 44 ods. 2 tohto nariadenia tak, ak by si tak prial, aby v ňom úplne a výslovne začlenil výklad poskytnutý Súdnym dvorom v prvých dvoch z týchto rozsudkov. Rozhodol sa však tak neurobiť. Za týchto podmienok treba vychádzať z toho, že neexistencia výslovného odkazu v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 na kritérium „úzkej väzby“ alebo „dostatočne úzkej väzby“ odzrkadľuje vedomý zámer normotvorcu

[27] To samozrejme neznamená, že podmienky, na základe ktorých sa právne predpisy členského štátu stanu uplatniteľnými na konkrétny cezhraničný prípad sociálneho zabezpečenia, môžu ako také ukladať neprimerané obmedzenia voľného pohybu občanov EÚ. Netreba však zabúdať na to, že článok 21 ZFEÚ je založený na logike, podľa ktorej, ako vyplýva z jeho prvého odseku, „každý občan Únie má právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov, pričom *podlieha obmedzeniam a podmienkam ustanoveným v zmluvách a v opatreniach prijatých na ich vykonanie*“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát). Hoci toto ustanovenie nie je otvorenou výzvou pre zákonodarcu, aby zasiahol do základných princípov tohto práva, zdá sa mi dosť jasné, že v oblasti sociálneho zabezpečenia môže zákonodarca veľmi dobre, okrem iného, nanovo definovať právne kritériá, na základe ktorých je osoba, ktorá využila svoje právo na voľný pohyb, oprávnená požadovať, aby sa na ňu alebo na neho naďalej vzťahovalo právo členského štátu pôvodu.

[28] Pozri odôvodnenia 12 a 14 nariadenia č. 987/2009. Pozri tiež odôvodnenie 13 pozície Európskeho parlamentu prijatej v prvom čítaní 9. júla 2008 na účely prijatia nariadenia [P6_TC1-COD(2006)0006].

[29] V pôvodnom návrhu Komisie sa zdá, že článok 44 sa ešte viac odchyľuje od riešenia vyplývajúceho z judikatúry vo veciach Elsen a Kauer, keďže bol navrhnutý takto: „bez toho, aby bola dotknutá príslušnosť členského štátu určená podľa ustanovení hlavy II nariadenia (ES) č. 883/2004, inštitúcia členského štátu, v ktorom mal poberateľ dôchodku *bydlisko najdlhšie počas dvanástich mesiacov od narodenia dieťaťa*, musí zohľadniť doby výchovy dieťaťa v inom členskom štáte, pokiaľ sa právne predpisy iného členského štátu nestanú uplatniteľnými na dotknutú osobu z dôvodu výkonu zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát) (pozri návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje postup na vykonávanie nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia [KOM(2006) 16 v konečnom znení].

[30] Pozri napríklad odôvodnenie Súdneho dvora v rozsudku z 11. apríla 2013, Jeltes a i. (C-443/11, EU:C:2013:224, bod 32). Táto vec sa týkala výkladu článku 65 nariadenia č. 883/2004 a otázky, či cieľom tohto ustanovenia bolo odzrkadľovať alebo odchýliť sa od judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa predtým uplatniteľného ustanovenia (konkrétne článku 71 nariadenia č. 1408/71).

obmedziť zohľadnenie *ratio decidendi* rozsudkov Elsen a Kauer a stanoviť iba možnosť pre právne predpisy členského štátu A, aby zohľadnili doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v členskom štáte B podľa podmienok, ktoré boli v tomto ustanovení výslovne uvedené.

63. Súhlasím s Komisiou, že normotvorca nemohol v čase prijatia článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 predvídať, že Súdny dvor v rozsudku Reichel-Albert rozšíri pôsobnosť kritéria „dostatočne úzkej väzby“. Možno by formuloval znenie tohto ustanovenia inak, ak by bol tento rozsudok vydaný pred prijatím tohto ustanovenia. Súdnemu dvoru však neprináleží o tejto veci špekulovať. Vzhľadom na to, že normotvorca sa v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 výslovne zaoberal otázkou zohľadnenia dôb starostlivosti o dieťa v zahraničí, akákoľvek zmena podmienok, za ktorých je členský štát A povinný uplatniť svoje právne predpisy na tieto doby, sa podľa môjho názoru musí zohľadniť aj na podnet zákonodarcu.

64. V treťom rade dôkladnejšie preskúmanie *účelu* nariadení č. 883/2004 a 987/2009 posilňuje moje presvedčenie, že treba odolať pokušeniu doplniť povinnosti, ktoré sú teraz obsiahnuté v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 prostredníctvom súboru nepísaných pravidiel založených na judikatúre. Ako vyplýva z článku 11 ods. 1 nariadenia č. 883/2004, jednou zo základných zásad systému koordinácie vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia je, že by sa mali uplatňovať právne predpisy *jedného* členského štátu.[31] V tomto kontexte článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 stanovuje výnimku z pravidiel právomoci uvedených v hlave II nariadenia č. 883/2004, ktorej cieľom je uložiť členskému štátu, ktorý už nie je príslušný podľa týchto pravidiel, povinnosť zohľadniť doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v iných členských štátoch.[32]

65. Podľa môjho názoru musia byť obmedzenia takejto výnimky formulované dostatočne jasne. Ako Súdny dvor opakovane konštatoval, ustanovenia hlavy II nariadenia č. 883/2004 predstavujú *úplný* a jednotný systém kolíznych noriem, ktorých cieľom je na jednej strane zabezpečiť, aby osoby patriace do pôsobnosti tohto nariadenia nezostali bez sociálneho zabezpečenia z dôvodu, že sa na ne nevzťahujú žiadne právne predpisy, a na druhej strane vyhnúť sa súčasnému uplatňovaniu viacerých vnútroštátnych legislatívnych systémov a komplikáciám, ktoré z toho môžu vzniknúť.[33] Článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 je trochu jedinečným ustanovením, pretože pravidlo právomoci, ktoré obsahuje – ktoré vyžaduje, aby členský štát A uplatňoval svoje právne predpisy na doby starostlivosti o dieťa v zahraničí –, nemá vplyv na skutočnosť, že kritériá stanovené v hlave II nariadenia č. 883/2004 môžu bez problémov určiť členský štát B za členský štát, ktorého právne predpisy sa inak vzťahujú na dotknutú osobu. V dôsledku toho je dôležité, aby príslušné orgány členského štátu A boli schopné *plne* porozumieť podmienkam, na základe ktorých sa jeho právne predpisy stanú uplatniteľnými na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté osobou, ktorá v relevantnom čase nebola v tomto členskom štáte „zamestnaná“ ani „samostatne zárobkovo činná“ [článok 11 ods. 3 písm. a) nariadenia č. 883/2004] a nemala ani bydlisko na jeho území [článok 11 ods. 3 písm. e) tohto nariadenia]. Ak by existovali akékoľvek pochybnosti o týchto povinnostiach, potom by bola nevyhnutne ohrozená účinnosť (*effet utile*) článku 44 ods. 2.

[31] Pokiaľ ide o všeobecné vysvetlenie kolíznych noriem uvedených v nariadeniach č. 883/2004 a 987/2009, pozri LHERNOULD, J. P.. New rules on conflicts: regulations 883/2004 and 987/2009. In: *ERA Forum*. 2011, zv. 12, s. 25 až 38.

[32] Pozri JORENS, Y.,van OVERMEIREN, F.: General Principles of Coordination in Regulation 883/2004. In: *European Journal of Social Security*. 2009, zv. 11, s. 66.

[33] Pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. marca 2020, Pensionsversicherungsanstalt (Príspevok na rehabilitáciu) (C-135/19, EU:C:2020:177, bod 46). Argumentovalo sa tým, že systém koordinácie uvedený v hlave II nariadenia č. 883/2004 má *výlučný účinok*, keďže iné právne predpisy ako tie, ktoré sú v ňom uvedené, sa nemôžu uplatniť. V tejto súvislosti pozri JORENS, Y.,van OVERMEIREN, F.: General Principles of Coordination in Regulation 883/2004. In: *European Journal of Social Security*. 2009, zv. 11, s. 72.

66. Na rozdiel od žalobkyne a Komisie chápem všetky predchádzajúce úvahy v tom zmysle, že v rámci uplatňovania článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 členský štát nie je povinný uplatňovať svoje právne predpisy na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v jednom alebo viacerých iných členských štátoch len z toho dôvodu, že takéto doby sú „úzko spojené“ s požadovanými dobami, ktoré boli predtým dosiahnuté na jeho území. Musí tak urobiť len vtedy, ak sú splnené všetky podmienky uvedené v tomto ustanovení, ktoré som pripomenul v bode 32 vyššie.

67. Ako poznámku na záver by som chcel zdôrazniť skutočnosť, že podľa môjho názoru by hospodárske dôsledky, ktoré by v rámci sporu vo veci samej vyplynuli z uplatnenia rakúskeho, belgického alebo maďarského práva na spornú dobu starostlivosti o dieťa, nemali mať žiaden vplyv na odpoveď na prvú otázku. To, či by sa žalobkyňa ocitla vo finančne horšej situácii z dôvodu, že sa na jej situáciu uplatní hmotné právo členského štátu B namiesto hmotného práva členského štátu A, nemôže podľa môjho názoru ovplyvniť posúdenie Súdneho dvora. Právo, ktoré je určené ako uplatniteľné na doby starostlivosti o dieťa v zahraničí, môže byť pre dotknutú osobu v niektorých prípadoch prospešné, zatiaľ čo v iných prípadoch môže byť nepriaznivé.

68. V tejto súvislosti pripomínam, že primárne právo EÚ nezaručuje pracovníkovi, že presťahovanie sa do iného členského štátu, než je členský štát jeho pôvodu, nebude mať nijaký vplyv na jeho situáciu sociálneho zabezpečenia, keďže vzhľadom na rozdiely medzi systémami a právnymi úpravami členských štátov môže byť takýto presun pre dotknutú osobu viac alebo menej výhodný. [34] V tomto kontexte cieľom nariadení č. 883/2004 a 987/2009 nie je harmonizovať alebo dokonca zosúladiť, ale iba vytvoriť systém koordinácie týkajúci sa okrem iného určenia právnej úpravy uplatniteľnej na zamestnancov, ktorí z dôvodu rôznych okolností využili svoje právo na voľný pohyb. [35] Skutočnosť, že využívanie voľného pohybu môže byť pre dotknutú osobu viac alebo menej výhodné alebo nepriaznivé v závislosti od konkrétneho prípadu, priamo vyplýva zo zachovania existujúcich rozdielov medzi právnymi úpravami členských štátov. [36]

3. Žalobkyňa nemohla legitímne očakávať, že jej situácia bude upravená skoršou judikatúrou Súdneho dvora

69. Po uvedení dôvodov, pre ktoré sa domnievam, že riešenie vyplývajúce z judikatúry vo veci Reichel-Albert nemožno uplatniť na prejednávanú vec, by som sa chcel pre úplnosť vyjadriť k tvrdeniu žalobkyne, podľa ktorého legitímne očakávala, že sa na spornú dobu starostlivosti o dieťa bude uplatňovať rakúske právo, keďže tieto doby dosiahla dávno pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 987/2009, a predtým by spĺňala kritérium „úzkej väzby“ alebo „dostatočne úzkej väzby“ stanovené v rozsudkoch Elsen a Kauer.

[34] Pozri rozsudok z 23. januára 2019, Zyla (C-272/17, EU:C:2019:49, bod 45 a citovaná judikatúra).

[35] Pozri odôvodnenie 1 nariadenia č. 883/2004. Dôsledkom systému kolíznych noriem, ktorý je v ňom zavedený je, že zákonodarcom každého členského štátu sa odníma *len* právomoc určiť podľa vlastnej úvahy rozsah a podmienky uplatňovania svojej vnútroštátnej právnej úpravy, pokiaľ ide o osoby, ktoré im podliehajú, a pokiaľ ide o územie, v rámci ktorého majú vnútroštátne ustanovenia účinky (pozri rozsudok z 23. januára 2019, Zyla, C-272/17, EU:C:2019:49, bod 38 a citovanú judikatúru). V súlade s článkom 48 ZFEÚ tento systém nezasahuje do právomoci členských štátov v danej oblasti, pokiaľ členské štáty konajú v súlade s právom Únie, a najmä v súlade s účelom týchto nariadení a ustanovení ZFEÚ týkajúcich sa voľného pohybu osôb.

[36] Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jääskinen vo veci Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:114, body 43, 45 a 46).

70. V odpovedi na toto tvrdenie PVA a rakúska vláda uvádzajú, že v rámci konania vo veci samej žalobkyňa nemohla mať takéto legitímne očakávania. Po prvé v čase, keď sa presťahovala do Belgicka a Maďarska, Rakúsko nebolo členským štátom a rozsudky Kauer a Elsen ešte neboli vydané. Po druhé žalobkyňa nezískala žiadne právo na tieto doby, kým nepožiadala o priznanie starobného dôchodku v roku 2017.

71. Súhlasím s PVA a rakúskou vládou, že v čase, keď sa žalobkyňa presťahovala do Belgicka v roku 1987 a potom do Maďarska v roku 1991, sa nemohla domnievať, že uplatňuje svoje právo na voľný pohyb podľa článku 21 ZFEÚ a že v dôsledku toho môže mať nárok na to, aby doby, ktoré dosiahla v týchto iných členských štátoch, PVA považoval za doby dosiahnuté na rakúskom území. Na základe článku 2 Aktu o podmienkach pristúpenia Rakúskej republiky, Fínskej republiky a Švédskeho kráľovstva a úpravách Zmlúv, na základe ktorých je založená Európska únia,[37] sa ustanovenia pôvodných Zmlúv a aktov prijatých inštitúciami pred pristúpením stali záväznými pre Rakúsko až 1. januára 1995.

72. Ak by sa v tomto bode ukončila analýza, nebola by zohľadnená skutočnosť, že pokiaľ ide o dôchodkové veci, relevantným dátumom na určenie pravidiel uplatniteľných *ratione temporis* je dátum podania žiadosti o starobný dôchodok. V prípade žalobkyne je týmto „kľúčovým“ dátumom 11. október 2017. V tom čase bolo Rakúsko súčasťou Európskej únie.

73. Z rozsudku Kauer jasne vyplýva, že za takýchto podmienok určenie nároku žalobkyne na dôchodok, a to *aj na základe dôb poistenia dosiahnutých pred pristúpením Rakúska*, musia rakúske orgány vykonať v súlade s právom Únie, a najmä v súlade s ustanoveniami Zmluvy týkajúcimi sa voľného pohybu pracovníkov alebo práva každého občana EÚ slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov.[38] Konanie vo veci samej sa netýka uznania práv údajne nadobudnutých podľa práva Únie pred pristúpením Rakúska, ale skôr otázky, či odmietnutie PVA zohľadniť v decembri 2017 spornú dobu starostlivosti o dieťa bolo v rozpore s pravidlami Únie, ktoré sa *k tomuto dátumu* stali záväznými pre Rakúsko.[39]

74. Po objasnení tohto bodu som dospel k názoru, na rozdiel od toho, čo tvrdí žalobkyňa, že nemohla legitímne očakávať, že otázka, či sa rakúske právne predpisy *uplatnia* na tieto doby, bude vyriešená s ohľadom na kritérium „úzkej väzby“ alebo „dostatočne úzkej väzby“ stanovené v rozsudkoch Elsen a Kauer (v súvislosti s kritériami uvedenými v nariadení č. 1408/71), a nie na pravidlá uvedené v nariadeniach č. 883/2004 a 987/2009.

75. V tejto súvislosti uvádzam, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora pôsobnosť zásady ochrany legitímnej dôvery nemôže byť chápaná takým spôsobom, aby „vo všeobecnosti bránila uplatneniu nového pravidla na budúce účinky situácií, ktoré vznikli za účinnosti starého pravidla“[40]. Hmotnoprávne predpisy práva Únie sa však majú na zabezpečenie dodržiavania

[37] Ú. v. ES C 241, 1994, s. 9, a Ú. v. ES L 1, 1995, s. 1.

[38] Pozri rozsudok Kauer, bod 45. Pripomínam, že v tejto veci Súdny dvor dospel k záveru, že sporná vnútroštátna právna úprava zaviedla rozdielne zaobchádzanie, pretože podmienila zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa dosiahnutých v inom členskom štáte (Belgicko) poberaním peňažných dávok v materstve alebo rovnocenných dávok podľa rakúskych spolkových právnych predpisov. Ako uviedla generálna advokátka Sharpston v inej veci, Súdny dvor bol implicitne pripravený vychádzať z toho, že pani Kauer vykonávala práva na voľný pohyb priznané Úniou, a to aj napriek tomu, že daný „pohyb“ nastal pred prístupom Rakúska k Únii (pozri návrhy prednesené vo veci Wieland a Rothwangl, C-465/14, EU:C:2016:77, body 50 a 51).

[39] Pozri analogicky rozsudok z 30. novembra 2000, Österreichischer Gewerkschaftsbund (C-195/98, EU:C:2000:655, body 53 a 54). Generálny advokát Jacobs vo svojich návrhoch v tejto veci (EU:C:2000:50, bod 147) podľa môjho názoru správne uviedol, že odlišný záver by viedol k tomu, že migrujúci pracovníci, ktorí chcú pracovať v „novom členskom štáte“, alebo opustiť tento štát, aby pracovali v „bývalom členskom štáte“, by boli nelogicky znevýhodnení v porovnaní s pracovníkmi, ktorí sa pohybujú v rámci územia tvoreného „bývalými členskými štátmi“.

[40] Pozri napríklad rozsudky zo 16. mája 1979, Tomadini (84/78, EU:C:1979:129, bod 21), a zo 6. októbra 2015, Komisia/Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647, bod 49 a citovaná judikatúra).

zásady ochrany legitímnej dôvery vykladať ako pravidlá vzťahujúce sa na „situácie, ktoré vznikli pred nadobudnutím ich účinnosti, iba vtedy, ak z ich znenia, účelu alebo zo štruktúry jasne vyplýva, že im má byť takýto účinok priznaný“ [41].

76. V prejednávanej veci dátum nadobudnutia účinnosti nariadení č. 883/2004 a 987/2009 (1. máj 2010) neznamená, že na účely určenia starobného dôchodku žalobkyne v konaní vo veci samej sa sporná doba starostlivosti o dieťa musí riadiť predtým platným nariadením, a to nariadením č. 1408/71. Jasne to vyplýva z článku 87 ods. 2 nariadenia č. 883/2004, ktorý sa podľa jeho článku 93 vzťahuje aj na nariadenie č. 987/2009, a v podstate stanovuje, že každá relevantná doba dosiahnutá pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 883/2004 v danom členskom štáte sa zohľadní na určenie nárokov nadobudnutých podľa tohto nariadenia. [42]

77. Podľa môjho názoru z tohto ustanovenia jasne vyplýva, že v konaní vo veci samej žalobkyňa nemohla legitímne očakávať, že jej predchádzajúca situácia sa bude riadiť nariadením č. 1408/71 a judikatúrou prijatou vo vzťahu k tomuto nariadeniu. V dôsledku toho, ak sporná doba starostlivosti o dieťa vznikla pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 987/2009, otázka, ktoré právne predpisy členského štátu by sa mali uplatňovať na túto dobu, sa musí vyriešiť výlučne so zreteľom na článok 44 ods. 2 tohto nariadenia.

4. Záver k prvej otázke

78. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prvú otázku takto: v situácii, keď sa nariadenie č. 987/2009 uplatňuje *ratione temporis*, právo Únie nevyžaduje, aby členský štát, na ktorého území bola osoba zamestnaná alebo samostatne zárobkovo činná, zohľadnil dobu starostlivosti o dieťa dosiahnutú tou istou osobou v inom členskom štáte, ako keby sa starostlivosť o dieťa uskutočňovala na jeho vlastnom území, pokiaľ nie sú v predmetnej situácii splnené všetky podmienky stanovené v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009.

79. Ak by Súdny dvor na rozdiel od toho, čo navrhujem, rozhodol, že riešenie vyplývajúce z judikatúry vo veci Reichel-Albert zostáva uplatniteľné v kontexte sporu vo veci samej, takže Rakúsko musí uplatniť svoju právnu úpravu na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v iných členských štátoch, aj keď nespadajú priamo do pôsobnosti článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009, chcel by som dodať, že podľa môjho názoru je to možné len vtedy, ak sú splnené dve podmienky.

80. Po prvé, ako som uviedol v predchádzajúcich častiach týchto návrhov, musela by existovať „dostatočne úzka“ väzba medzi dobami starostlivosti o dieťa dosiahnutými v členskom štáte B a požadovanými dobami, ktoré žiadateľ o starobný dôchodok dosiahol v členskom štáte A. Ako Komisia správne uvádza, takáto väzba môže existovať len vtedy, ak žiadateľ preukáže aspoň to, že členský štát A bol jeho posledným členským štátom zamestnania predtým, ako sa začal starať o dieťa (deti). Dokonca aj za predpokladu, že ide o takýto prípad, je potrebné ešte posúdiť, či je takéto väzba „dostatočne úzka“.

[41] Pozri rozsudok zo 6. októbra 2015, Komisia/Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647, bod 50). Pozri tiež zhrnutie tejto judikatúry, ktoré urobil generálny advokát Bobek vo svojich návrhoch vo veci E.B. (C-258/17, EU:C:2018:663, bod 47). Poznamenávam, že v bode 48 jeho návrhov konštatoval, že rovnaký prístup je možné pozorovať aj v súvislosti s pristúpením nového členského štátu k Európskej únii vzhľadom na vnútroštátne uplatňovanie (nových) pravidiel EÚ: predchádzajúce skutočnosti (t. j. skutočnosti pred dátumom pristúpenia) sa môžu zohľadniť, ak sú relevantné, a je potrebné ich (nanovo) posúdiť v procese uplatňovania nového zákona(-ov) po pristúpení.

[42] Na druhej strane článok 87 ods. 5 nariadenia č. 883/2004 stanovuje, že „práva osoby, ktorá *poberala* dôchodok pred dátumom uplatňovania tohto nariadenia v členskom štáte, sa môžu *na žiadosť danej osoby* preskúmať so zohľadnením tohto nariadenia“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

81. V tejto súvislosti PVA podľa môjho názoru správne poznamenal, že situácia žalobkyne vo veci samej a situácia pani Reichel-Albert v rovnomennej veci sú do určitej miery odlišné. V rozsudku Reichel-Albert Súdny dvor zjavne priznal veľkú váhu skutočnosti, že pani Reichel-Albert v čase narodenia svojho prvého dieťaťa dočasne prestala pracovať a *výlučne z rodinných dôvodov* si určila svoje bydlisko v Belgicku. [43] V rámci konania vo veci samej bol odchod žalobkyne z Rakúska v roku 1987 odôvodnený perspektívou pokračovať v štúdiu v Spojenom kráľovstve. Je možné, že toto prechodné obdobie ďalšieho vzdelávania spôsobuje, že väzba medzi dobou poistenia žalobkyne v Rakúsku pred narodením jej detí a spornou dobou starostlivosti o deti v Belgicku a Maďarsku je slabšia ako vo veci Reichel-Albert. [44]

82. Po druhé žiadateľ o starobný dôchodok by musel tiež preukázať, že ak by sa zdržiaval v členskom štáte A (v tomto prípade Rakúsko), čas venovaný starostlivosti o deti by bol zohľadnený. Inými slovami, žiadateľ by musel preukázať, že z dôvodu presťahovania a zmeny bydliska do iného členského štátu sa teraz nachádza v horšej situácii, ako keby jednoducho zostal v členskom štáte A.

B. Druhá otázka

83. Druhá otázka vychádza z odpovede Súdneho dvora na prvú otázku. Touto otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 vyžaduje, aby členský štát A uplatňoval svoje právne predpisy len v situáciách, keď neexistujú žiadne právne predpisy týkajúce sa dôb starostlivosti o dieťa dosiahnutých v členskom štáte B, alebo aj v prípadoch, keď takéto právne predpisy v členskom štáte B existujú, ale čas venovaný starostlivosti o deti tento členský štát nezohľadňuje *in concreto*. Vnútroštátny súd kladie túto otázku najmä v súvislosti s návrhmi, ktoré predniesol generálny advokát Jääskinen vo veci Reichel-Albert [45]. V tejto veci generálny advokát Jääskinen zastával názor, že článok 44 ods. 2 sa neuplatní, ak členský štát B stanovuje *možnosť* zohľadnenia týchto dôb. Nepovažoval za nepodstatnú skutočnosť, že dotknutá osoba nemá v praxi prospech z tejto výhody z dôvodu svojej osobnej situácie. [46]

84. Nevidím žiaden dôvod, pre ktorý by mal Súdny dvor dospieť v prejednávanej veci k inému záveru. Ako je uvedené v bode 56 vyššie, článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 obsahuje dvojitú povinnosť. Po prvé členský štát A musí uplatniť svoje právne predpisy na doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v členskom štáte B, ak sú splnené podmienky uvedené v tomto ustanovení. Tieto podmienky zahŕňajú požiadavku, aby sa podľa právnych predpisov členského štátu B nezohľadňovali doby starostlivosti o dieťa. Po druhé, ak sa uplatňujú právne predpisy členského štátu A, potom tento členský štát musí tieto doby považovať za doby, ako keby boli dosiahnuté na jeho území.

85. Pripúšťam, že znenie článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 je trochu nejednoznačné, keďže požiadavka týkajúca sa zohľadnenia spornej doby starostlivosti o dieťa členským štátom B je formulovaná takto: „ak sa podľa právnych predpisov [členského štátu B] nezohľadňuje žiadna

[43] Pozri rozsudok Reichel-Albert, body 35 a 45, ako aj výrok rozsudku.

[44] Tento argument považujem za presvedčivejší ako argument, ktorý obhajuje španielska vláda. Podľa tejto vlády rozlišujúci faktor medzi vecou Reichel-Albert a prejednávanou vecou je ten, že na rozdiel od žalobkyne vo veci samej, pani Reichel-Albert po tom, ako prestala pracovať v Nemecku, naďalej poberala dávky v nezamestnanosti. Nemyslím si, že táto okolnosť by sama o sebe mala znamenať rozdiel v tom, ako tieto dve situácie navzájom súvisia. Je pravda, že vo veci Reichel-Albert bola žalobkyňa nezamestnaná od 30. júna 1980 a poberala dávky v nezamestnanosti z Nemecka až do októbra 1980, hoci sa usadila v Belgicku v júli 1980 (v čase, keď ešte poberala túto dávku). To však nič nemení na skutočnosti, že sa začala starať o svoju rodinu až 25. mája 1981, teda niekoľko mesiacov po tom, čo prestala poberať túto dávku.

[45] (C-522/10, EU:C:2012:114).

[46] Pozri bod 67 vyššie.

doba starostlivosti o dieťa…“. Ako vysvetľuje vnútroštátny súd, mohlo by to znamenať buď to, že členský štát B túto dobu nezohľadňuje *vo všeobecnosti*, pretože nemá žiadne právne predpisy týkajúce sa dôb starostlivosti o dieťa, alebo *in concreto*, pretože v konkrétnom prípade dotknutá osoba nemohla dosiahnuť uznanie takejto doby podľa právnych predpisov členského štátu B.

86. Existujú však dva dôvody, ktoré považujem za presvedčivé, aby som sa neriadil týmto druhým výkladom.

87. Po prvé by bolo príliš ťažké a nepraktické uložiť orgánom členského štátu A povinnosť posúdiť dôvodnosť nároku osoby podľa právnych predpisov iného členského štátu (členský štát B) s cieľom určiť, či právne predpisy členského štátu A sa vzťahujú na situáciu tejto osoby. Po druhé takýto výklad podmienok stanovených v článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 by potenciálne viedol k situáciám, v ktorých by sa osoba mohla i) domáhať pred orgánmi členského štátu B, že má nárok na zohľadnenie dôb starostlivosti o dieťa dosiahnutých v tomto členskom štáte podľa právnych predpisov tohto členského štátu, a ii) ak by so žiadosťou neuspela, obrátiť na príslušné orgány členského štátu A a tvrdiť, že z dôvodu, že jej žiadosť pred orgánmi členského štátu B nebola úspešná, článok 44 ods. 2 tohto nariadenia znamená, že právne predpisy členského štátu A možno uplatniť na jej situáciu.

88. Podľa môjho názoru toto ustanovenie *nebolo* prijaté preto, aby žiadatelia o starobný dôchodok mohli skúsiť šťastie pred príslušnými orgánmi dvoch rôznych členských štátov, pokiaľ ide o zohľadnenie jednej doby starostlivosti o dieťa. Ako som uviedol v bode 64 vyššie, článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 stanovuje výnimku z pravidiel právomoci uvedených v hlave II nariadenia č. 883/2004, ktorej cieľom je uložiť členskému štátu, ktorý už nie je príslušný podľa týchto pravidiel (členský štát A), povinnosť zohľadniť doby starostlivosti o dieťa dosiahnuté v inom členskom štáte (členský štát B). Cieľom tohto ustanovenia nie je, aby sa tak právne predpisy členského štátu A, ako aj členského štátu B nakoniec uplatňovali na tú istú dobu starostlivosti o dieťa, ale skôr to, aby v situácii, keď členský štát B nemá žiadnu právnu úpravu, ktorá by *všeobecne* stanovovala zohľadnenie dôb starostlivosti o deti, sa od členského štátu A mohlo vyžadovať, aby uplatnil svoje právne predpisy na predmetnú osobitnú situáciu.

89. Z vyššie uvedeného vyplýva, že článok 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009 sa má podľa môjho názoru vykladať v tom zmysle, že členský štát A nie je povinný uplatňovať svoje právne predpisy na konkrétnu dobu starostlivosti o dieťa, ak členský štát B (členský štát príslušný podľa hlavy II nariadenia č. 883/2004) *vo všeobecnosti* stanovuje, že sa takáto doba zohľadňuje. Ak by teda Belgicko a Maďarsko mali (v októbri 2017) zavedené všeobecné pravidlo alebo ustanovenie umožňujúce zohľadniť čas venovaný starostlivosti o deti – čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu –, potom by PVA v rámci sporu vo veci samej *nebol* povinný uplatniť rakúske právne predpisy na spornú dobu starostlivosti o dieťa.

V. Návrh

90. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko), takto:

– v situácii, keď sa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, uplatňuje *ratione temporis*, právo Únie nevyžaduje, aby členský štát, na ktorého území bola osoba zamestnaná alebo samostatne

zárobkovo činná, zohľadnil dobu starostlivosti o dieťa dosiahnutú tou istou osobou v inom členskom štáte, ako keby sa starostlivosť o dieťa uskutočňovala na jeho vlastnom území, pokiaľ nie sú v predmetnej situácii splnené všetky podmienky stanovené v článku 44 ods. 2 tohto nariadenia,

– skutočnosť, že táto doba je zohľadnená zákonom, ale nie je zohľadnená v praxi s ohľadom na predmetnú situáciu v členskom štáte, ktorý je príslušný podľa hlavy II nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2009 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, sama osebe nemá vplyv na výklad článku 44 ods. 2 nariadenia č. 987/2009.